

"הגדלות" שבע"ז / רמי חסן

כבר הודיעונו חז"ל נוראות גדולתו של אדה"ר, יציר כפיו של הקב"ה שגם לאחר מותו היו שני עקביו דומים לשני גלגלי חמה - שגם אז החלק הנמוך ביותר מגופו המת האיר בקדושתו עד שבטל אור החמה לעומתו, אדה"ר הכיר את בוראו בצורה ישירה מעין מעמד הר-סיני. כדי להביך דבר זה היטב נמשיל זאת כך, הקב"ה הוא מקור האור וכשברא את אדה"ר הזריח עליו אור באופן ישיר ללא שום מסכים, ע"כ לא היתה אפשרות לאדה"ר לטעות ולכפור כאלוקותו של הבורא, הכל היה בבחינת ודאי וללא שום ספק. אולם לא רצה הקב"ה שיאכל האדם "נהמא דכיסופא" וכדי שירגיש שהוא העושה "ומגיע" לו שכר, צווה אותו הקב"ה מצוה אחת בלבד וע"י קיומה, מיד ידבק בקב"ה ויוכל לסבול את שפעת האורה, והרי זה כאלו הגיה עליו הקב"ה את כל האור דרך חלון אחד כלומר בתמציתיות ואפילו דברים הנראים לנו כיום כשני הפכים הסותרים ומתנגדים ז"ל היו אצלו באחדות גמורה. וכל זאת ללא שום צורך בלימוד שכך הקב"ה בראו שלם בתבנית איש שהגיע לסוף שנות בחרותו שלם בגופו ובמדותיו והוא קיבל מאת הא' - לה את הנפש החיונית בשלמותה ואת השכל במעלה העליונה האפשרית לאדם לפי תכונתו האנושית ואף את הכח האלקי שמעל השכל שאליה יגיע אדם בהדבקו באלוה כלומר השגת אמיתות בלא עיון ולימוד, כי אם מיד בתחילת המחשבה. יתירה מזאת, כה זך וקדוש היה עד שטעו המלאכים ובקשו לומר לפניו קדוש. בכל אשר פנה וראה בבריאה ראה את אלוקותו ית' ולא היה צריך לשום מורה-דרך שיסביר לו שאין סתירה בין הדברים וכי הכל לחד אחר סליק. ואמנם אדה"ר במדרגתו זו די היה שיתחזק באמונה זו שלא לעבור את פי ה', וזהו עד ליל ש"ק, כאשר

יגידו חכמים, שאז היה הקב"ה עושה ביום אחד מה שהוא עושה בשית אלפי שנים... כי היה מבטל ברגע אחד כל הרע מן העולם והיתה תכלית הבריאה נאה לידי קיום סופי. אולם אדה"ר "החליט" שאין זה די, וכדי להגדיל את עמלו ע"מ ששכרו יהיה "מוצדק", ירד קצת במדרגתו כדי להתאמץ לעלות אליה שוב. אולם, הוא לא שער, שאם יעבור את פי ה' הרי הוא סוכר את חלון האורה היחיד שיש לו ומיד הוא ימצא בחשכה גדולה וללא מורה דרך. לא עוד יוכלו עיניו לראות מראות א' - לקים בלי להנזק, כלומר מאחר וירד בדרגתו הרי שהדברים אינם בגדר מוחלט אצלו אלא בספק ומעורבבים ספק טוב ספק רע וא"כ בכל דבר שיראה בבריאה לאו דווקא רשפי אש שלהבתי' -ה יתעוררו בלבו, אלא אש זרה עלולה להתעורר בלבו, וככל שהדברים הם במעלה גדולה דקה ורוחנית הרי שהמקום לטעות הוא גדול יותר וכמאמך ז"ל על ארבעה שנכנסו לפרדס וגו'. ע"כ הצטמצמה מצד האדם המקבל מדת חסדו של הקב"ה ומתוך כך החלו הדברים בעולם להראות כאלו הם מנוגדים ז"ל ונפרדים זמ"ז לא עוד אפשר היה להביט בבריאה ולראות את טובו של הקב"ה שופע בבריאה כי אם במאמץ עילאי וגם אז לא את הכל, ומתוך כך החלו לראות שיש רע בבריאה אם כי הכל שפע והמשיך לשפוע מטובו הגדול.

וכפי מאמר חז"ל, "עבירה גוררת עבירה" הרי שגם ירידה זו והסתר זה שנוצר בעקבות החטא גרר חטאים נוספים עד לכפירה באלוקותו אולם לא כפירה בא' - ל אחד ובורא, כי אם בהגשתו כמו שכותב הרמב"ם:

כלומר עקב חטאו של האדם נתערבבו רע וטוב יחד וישנו צורך בהפרדה ברורה מה טוב ומה רע ובהתאם לכך גם ניתנו לבני"י מצוות לנחותם הדרך. יש את ענין הקרבנות בהם מתקרב האדם בעבודתו אליו ית'. אולם, ישנם גם הלכות בית-הכסא. בהם הורונו רז"ל להתרחק מן הצואה ולהשמר בל תדבק בנו ובבגדינו, ועי"כ נוסדף כח בפמליא של מעלה. אולם אותם טועים שעבדו ע"ז זו, שענינה התרזת רעי בפני האליל, חשבו בלבם, הרי כל מה שבעולם נוצר מאתו ית' א"כ אין דבר רע בעולם והכל טוב, ואם כרגע גופנו אינו מסוגל לקלוט את כל האוכל ולחיות את הנפש הרי שנוכל להקריב זאת קרבן, ולהעלות את הצואה במדרגתה כשם שהאוכל עולה במדרגתו בהבלעו באיברים, ולא שתו אל לבם כי כשם שהמזון הרע מזיק את הגוף כך עבודה זרה, אשר לא צוה ה', גורמת פגם, חולי גדול ותשות כח בכל העולמות.

מולך - הדבר היקר ביותר לאדם, ואשר נפשו משתוקקת ותאבה לו, הוא הבכור; בין בבנים ובין בתבואתו. ועליהם, אין האדם מוכן לותר סתם כך אלא רק בעבור ענינים גדולים, כגון אברהם שעקד את יצחק בנו לגדל אהבתו את ה' ית' ובצויו או הבאת ביכורים והפרשת תרומות ובכור בהמה, וענינו של אלו כבר ביאר באריכות המהר"ל בתחילת חיבורו "נצה-ישראל" (ע"ש) שתכליתם היא האמונה באחדותו ית' ושאיך שתי רשויות ובעבור דבר זה אנו "מוכנים לותר" על ראשית התבואה והבהמה. אולם באו השוטים וקלקלו, חשבו לעצמם שאין "ויתור" זה מספיק וכדי להראות את גדול אהבתם לו הקריבו את בניהם הבכורים כמו שמצאנו "ויקח את בנו הבכור אשר ימלוך תחתיו ויעלהו עולה" וכך הנביא זועק "האתן בכורי פשעי פרי בטני חטאת נפשי" לא ולא כי אין הקב"ה חפץ אלא להיטיב לנו באחריתנו ובעוד שהמצוותיו ית' מביאות אושר למקיימיה הרי שע"ז זו הביאה שממון הרס ועצבות לכל עובדיה.

מרקולים - עיין שוב ב"נצה ישראל" (שם) בויכוח הנצחי ש"מאחד לא יצאו שניים" ולא יתכן ריבוי אא"כ נאמר ששתי רשויות הן, וראה כי כוונת עבודת המרקולים היתה. כנראה להראות אמונה שאכן ישנו א-ל אחד וממנו יוצא הריבוי, שכך המרקולים היתה אבן אחת על שתיים וזורקים בפניה אבנים. כנראה להראות שזה יציב כלומר שזוהי האמונה הנכונה.

וכן מצאנו עכו"ם שעובדים לאבק רגליהם וכנראה שרצו לכוון בזה שמצוי הוא בכל מקום ולית אתר פנוי מיניה.

כללו של דבר, לאחר שהחשיך אדה"ר עינו של עולם לא יוכל האדם למצוא דרכו בעולם בלי השראתה של תורת ה' וכל אשר ינסה בסברות לבו וברעיוניו לעבדו הרי זו אש זרה ולא רצויה לפניו ואף במצוות התורה בל ינסה האדם להתחכם כנגד בוראו ולהוסיף בהם כגון חמש ציציות וכו' וזהו כללן של הע"ל לאחר החטא נעשה העולם יותר גשמי ודמיונו החלוש והכוזב של האדם מצייר לו ציורים בהתאם כלומר את הא-ל הנכבד מצייר לו דמיונו כדמות מסכה וכמשהו גשמי.

צורך בצו אלוקי זקוק ומצורף הבא מאתו ית' אשר יורגו בדרכיו והשקול במשקל האלוקי בתכלית הדיוק ובתכלית הביאור למען לא ישארו דברים לשיקול דעת האדם. ומי אשר ישתדל להכין דברים לקראת קבלת הרשמים הא-לקיים בחכמת אנוש בלבד על דרך הסברה - הוא הכופר. ועד"ז נוכל להבין פשר מעשה העגל, הן יודעים אנו את יקרת מעלת כבודם של אבותינו במעמד שגיא ונשגב זה של מעמד הר-סיני אשר דיבר אליהם מלך עולם מתוך האש עד אשר יצאה נפשם בדברו אליהם והגיעו לתכלית השלמות "כולך יפה רעיתי ומום אין ברך" ושמעו את עשר הדברות אשר המה כאבות למצוות והמצוות הן כתולדותיהן, ובהדבקם בו ית' באותו מעמד ראו עד היכן נוגעת כל דברה ויורדת ומשתלשלת למישור החיים הפרטיים והכלליים והכל באחדות גמורה ובראיה ברורה וזכה כלכל נביא אשר קם לישראל. אולם לאחר מעמד הר-סיני קודם קבלת כל תרי"ג המצוות ולימודן לפרטיהן, עלה משה אל האלוקים ונשארו בני ישראל על מעמדם הראשון, ר"ל לא הורידו עדים מעליהם וצפו ל"חוויה" נוספת שתרומם את נפשם ויזכו לראות עין בעין, ה' אחד ושמו אחד. אולם לאחר שצפו זמן מה נכנסו שטני רעיון ללבם של אחדים מבני ההמוך הרב ההוא והחלו להחלק לכתות, כי רבו ביניהם הסברות כיצד לעבוד את ה' ולהשיג שכינתו, ובל נשכח שזה לא מכבר יצאו ממצרים, שהיו שטופים בזימה ובע"ז, ובאופן טבעי למדו ישראל ממעשיהם וסברו שאכן יש מועיל בצורות אלו. ועתה, אף לאחר מעמד מרום זה, בקשו להם צורה לעבדה, שכך רק הרוח הכללי התרום לגבהי מרומים אולם המוסר הפרטי לא הזדכך עדין לחלוטין רק נסער לבנם לשמחה בעניני אהבה וחרדת-ה', ובעבור סערה זו לא מצאו בנפשם מאומה חוץ מהשקיקה הטבעית לזכות לגילוי שכינה, ולמען גודל התלהבות תשוקתם הנכבדה להגיע אל יראת הרוממות חפשו ברעיוני לבם עצה כיצד להוריד את השפע האלוקי אליהם ועשו להם עגל מסכה. (וראה באפודי, ששור במזלות קודם לטלה של מצרים) א"כ נמצאנו למדים, שלא מתוך סכלות סתם עבדו את העגל, כי אם מגודל תשוקתם ואהבתם את ה' ית', להשיג דעת וכבוד אלוקים (וכה"ג מצאנו בבני אהרון נדב ואביהו, לאחר ירידת אש מן השמים נכנסה גהם אש התלהבות של אהבת ה' ולא יכלו להתאפק על התשוקה להשיג דעת וכבוד אלוקים וברוב תשוקה נכנסו להקטיף בהיכל, וקטורת כידוע דבר המביא לידי התקרבות יתירה לשמים וכך מצאנו בקורח ועדתו). אולם יתירה מזאת לא רק שעשו צורה ע"מ להוריד את השפע האלוקי אליהם, אלא הפליאו עצה למצא חן בעיני אלוקים ועבדו עבודות מסוימות להראות שאיך הם כופרים חלילה באלוהותו, אלא להיפך, מאמינים הם שישנו רק מצוי אחד, רק שלגודל חשקם ואהבתם אותו ית' עשו זאת (ע"ז לשמה) וכפי שהוזכר בסוגרים לעיל יובן אולי מדוע דוקא עגל, אולם לנו אין שיח ושיג במזלות ולכן ננסה לעמוד על ע"ז אחרות, פעור, מולך ומרקוליס.

פעור - ידוע לנו שענין קיום נפש האדם בגופו, דבר נפלא ונורא ונשגב מבינתנו. והוא, ע"י אוכל שהוא דבר גשמי, גס ועבה ובלתו תפרד הנפש מהגוף, על אותה דרך בדיוק, מסרו לנו חז"ל, מקיים הקב"ה, נשמת העולם, את העולם, ע"י עסק התורה ומעשי המצוות, שהם המזון המקיים את העולם. וידוע שכפי ערך המזון, כך ההשפעה על הגוף, אם רע הוא, מוסיף הוא חולי על הגוף, ואם טוב הוא, הרי מוסיף הוא כח לגוף ומעדנו, וכך הוא הדבר במעשי המצוות. ידועה הגמרא בסנהדרין שאזה"ר אכל מאכלים שהמלאכים צלו לו ויין שסונן על ידם, כלומר מאכלים ברמה גבוהה כפי ערכו, והיה מזון זה נבלע באיבריו ללא שום יותרת עד שחטא והוריד את העובי והחושך לעולם, ולא יכול היה לסבול את כל האוכל והיה צורך בהפרשה (וכך מצאנו במן שהיה נבלע באיבריהם שכך היה מן השמים כלומר ברמה גבוהה בהתאם לערכו של אותו דור דעה)

על כן נתן הקב"ה לישראל ישרות פנימית וחיצונית כאחד, ר"ל במהות היא פנימית אבל היא באה בצורה חיצונית והיא התורה אשר תורה לבני-ישראל דרכם ותאירה דרך 613 חלונות אורה שכולם יחד מחיים ומקיימים את העולם. ומה רחמן הוא הקב"ה שנתן מספר מצוות בתורה השקולות כנגד איבריו של האדם, אין זה כי אם בשקל הדעה האלוקים, בדעת א-ל עליון קורא הדורות מראש. שהרי לאדה"ר ניתנה מצוה אחת בלבד, אמנם דבר זה גדול הוא מאוד שכן מיד הוא דבק באלוקים חיים ורואה עין בעין אחדותו ית', כלומר יש לו קול פנימי המישר ארחותיו, אולם בנטותו מעט מן המצוה הנה מסתלקת ממנו ההארה האלוקית ושרוי הוא בחשוכא. ע"כ לאחר חטאו, שירד והוריד את העולם ממדרגתו, שקל הקב"ה ומדד בחכמתו שעכשיו יותר טוב יהיה אם חיות כל אבר וההארה עליו תהיה ממצוה פרטית הכלולה מכל האורה הכללית (פרט כלל ופרט) ע"מ שאם יפגום תהיה זו פגימה שתרחיקהו מעט אבל עדיין דבק הוא באלוקים חיים, ומזה ימשך לצד הטוב, כמאמרו של ר' חנניא בן עקשיא: "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות...". וכל זה מרוב טובו וחסדו הגדול ית' אשר חפץ להצדיקנו להיטיב לנו באחריתנו, לזאת הפליא עצה וקבעם בענין זה, שאם יחטא לא יכרת ממחיצתו ית' וע"י החיות שבשאר אבריו יוכל לעלות ולהתקשר ממטה למעלה מעט מעט לפי רוב עסקו בתורתו ועבודתו ית' ש וטהרת לבו ואהבתו ויראתו עד שיעלה דיתדבק בצרור החיים ר"ל בו ית'. אולם במעמד הר סיני ראו כל בני"י את כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר, ויחזו את האלוקה, ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, מעמד בו הספיקה נפשם להתרחב השפעה רבת-זיו של אורה א'-לקית עד "במשך היובל המה יעלו...". כל הקדושה והתגלות ה' מתגלים בתורה המונחת בקה"ק, נתעורר הצורך לקיים מצוות אלוקים חיים, הערוכים ושקולים במשקל האלוקי, ע"מ לזכות לגילוי שכינה כמעמד הר-סיני (נר דלוק לראשו... סוטר ומשכיחו) ולא לסטות מהם ימין ושמאל, "ויעש משה ככל אשר צוה ה' אותו כן עשה" אז "ויכס הענן את אוהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן". א"כ מה אירע לבני"י שמיד עם עלות משה להר עשו להם עגל מסכה? ! התשובה הכללית והפשטה הניתנת להאמר היא "יצרא דע"ז" אולם מהי מהות יצר זה, אם טפשות היא עד כדי אמירה לעץ אבי אתה, א"כ מה מקום לעונש הרי זה חוסר הבנה ואם זהו סוד גדול ורז גסתר, א"כ מדוע נענשים על כך ולא מקבלים שכר?

כפי שהוזכר לעיל נטע הקב"ה בכאו"א את השאיפה הטבעית לדבוק בו ית', משל לאדם רעב שהאוכל נחוץ לו מאד ותאב הוא אליו ומתענג עליו או לשושנה הפותחת את עליה הנאים לקראת הטל או נוכח קרני השמש, כן, זוהי שקיקתה הטבעית של בת-המלך לשוב ולהדבק בא-לקים חיים. זהו קול ה' הקורא בלי הרף במעמקי הנשמה האנושית, אשר רק מהומת החיים יכולה לעממו ולהמס את הנפש. ואכן בזמנים כאלו צריך האדם להזהר מאוד ולישר ארחותיו עדי יעלה למכון האורה הבהירה. ובאין לו תורה אשר פקודיה ישרים משמחי לב מתעטף קול ה' הזה בדמיונו הכוזב של האדם, שלא האיר עדנה השכל בכל פנותיו, ועושה בחולשתו את המציאות החמרית והרוחנית פסקי פסקי... יצו לצו צו לצו, קו לקו קו לקו, זעיר שם, זעיר שם" ומתעטף במעטפות. מפלצות איומות המביאות, במקום האושר האלוקי המיוחל, שממוץ טומאה וזוהמה רשע וכסל על כל ככר החיים הכלליים והפרטיים. מתוך אותו קול ה' שנתעות בדמיונו הכוזב והעכוך של האדם יצאו כל המכונות האליליות, כל דרכי העבודות הזרות, לכל ארחות המעקשים שלהם. הן זהו שורש האמונה ושורש המרי כאחד, לאחר שהחשיך אדה"ר עינו של עולם הרי שעשיית דברים המכניסים לקבלת הרשמים האלוקים אינם בתחום ידיעת האדם וסברתו הכוזבת אלא ישנו

"בימי אנוש טעו בנ"א... וזו היתה טעותם אמרו הואיל והאלוקים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם...ראויים הם לשבחם...וזוהו רצון האל...התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להם קרבנות...כדי להשיג רצון הבורא...וכך היו אומרים...לא...שאיך שם אלוה אלא כוכב זה... ואחר שארכו הימים...עמדו נביאי שקר ואמרו שהאל צווה ואמר להם עבדו כוכב פלוני...ומודיע להם צורה שבדה מלבו...והתחילו על דרך זו לעשות צורות...ומשתחיים ואומרים...שזו הצורה המטיבה ומרעה וראוי לעובדה...והתחילו כוזבים אחרים לעמוד ולומר שהכוכב עצמו או הגלגל... דבר עמהם וא"ל עבדוני בכך וכך...ופשט דבר זה בכל העולם...וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא...ולא הכירוהו ונמצאו כל העם...אינם יודעים אלא הצורה של העץ וגו'" א"כ רואים אנו שעבודת אלילים אינה סתם עבודה לעצים ואבנים אלא שבמקורה ישנו יסוד של רצון לעשות יותר ע"מ להשיג דעת אלקים, אולם מאחר וזה נעשה ללא הדרכה הרי שהושגה מטרה הפוכה ונשכח שמו הנכבד ית'. ולכאורה היה צריך העולם להיחרב כי איך דורש ה' אולם הקב"ה חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, ונטע בעצם האדם את הכמיהה אליו את הצמאון לא-ל חיאת הרצון לטוב, לו רק יטו אזן קשבת. אמנם היו מעטים שהכריזו והודיעו לתלמידיהם דרך ה' כגון: שם, עבר, חנוך ומתושלח אך דבר זה היה כמר בדלי או בים ענק, כקול קורא במדבר ואין מטה אזן לשמוע עד שנולד עמודו של עולם, אברהם אבינו, אשר בישרותו הפנימית, שבעצם נטעה בכל אדם ואדם, "והאלוקים עשה את האדם ישר" ה"ו היו כליותיו מלמדות אותו תורה, כלומר היו לו כמדריכים במחשכי העולם הזה שבו הסתתר בוראו של עולם בסתר המדרגה והע"כ הבין מדעתו מהו רצון הבורא ומה נגד רצונו (וכן אנו קוראים להרגשה שלאחר עשיית דבר רע - מוסר כליות) והיה מכריז וקורא בשם ה' ומלמד כל באי עולם שיש שם א'-לה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד. והודיע אמונה זו לבנו יצחק, ויצחק הודיע ליעקב, ויעקב לבניו, והושיב לוי בראש הישיבה ללמד דרך ה' ולשמור מצוות אברהם. ואח"כ ירדו למצרים בין הכסילים אשר עבדו עבודת כוכבים ומזלות ונמשכו בני-ישראל אחריהם עד שכמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר והיה חוזר העולם לתעייתו. ומאהבת ה' אותנו שלח לנו את משה אשר הוציאנו ממצרים והביאנו למעמד הר סיני בו נתברר לנו מה שהיה ברור לאדה"ר ואשר ראה עין בעין את אלוקותו, ית' עד שלא יכלו לכפון באלוקותו (כפה עליהם הר כגיגית) ושוב הגיעו למצב שכל העולם נהיה לאחדותי בעיניהם עד שראו את הנשמע מה שא"א כן לשום אדם רגיל (וכן מצאנו נחש הטיל בחוה זוהמה ובמעמד הר סיני פסקה זוהמתו). אולם בכל זאת המצב היה שונה, הקב"ה "החליט" שאיך העולם יכול לעמוד על מעמדו הראשון, כלומר עם חלון אורה בודד, וברגע שבנ"א יחטאו יחזור העולם לתעייתו וטעותו, וודאי שאיך לסמוך על הישרות הפנימית שנטעה בכל אדם לדעת מהו רצון הבורא באמת. על האבות אפשר היה "לסמוך" שכן היתה בהם הישרות (תמות נפשי מות ישרים - אבות נקראו ישרים) הפנימית, אברהם לימד את בנו והראה לו את היסודות עליהם עומד העולם "דע כל אשר יחפוך אלוקים יעשה, בני גבנה היום לפניו כסא" כיצד לבנות כסא שלם בעולם ותתגלה מלכותו ית' בעולמו (לענין ישרות האבות - הם היו יחידים, וכללו בנשמתם את כללות נשמת כנ"י החצובה, מתחת לכסא הכבוד, וכך מצאנו במשה ששקול כנגד כל ישראל).